

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain sekä kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain sekä kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta (HE 190/2024 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty tarkastusvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- tarkastusvaliokunta TrVL 1/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Elina Rissanen, oikeusministeriö
- apulaisprofessori Anu Mutanen
- professori Olli Mäenpää
- ministeri Lauri Tarasti

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- tietosuojavaltuutetun toimisto
- johtaja Markku Jokisipilä, eduskuntatutkimuksen keskus, Turun yliopisto
- Suomen Keskusta r.p.
- Vasemmistoliitto r.p.
- Vihreä liitto r.p.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annettua lakia, puoluelakia, vaalilakia sekä kansalaisaloitelakia.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2025.

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp

Esitykseen sisältyy jakso lakiehdotuksen suhteesta perustuslakiin ja säätämisyjärjestyksestä. Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

(1) Esityksessä ehdotetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (jäljempänä vaalirahoituslaki) ja puoluelain muutoksia, joilla selkeytetään ja täsmennetään nykyistä sääntelyä ja sitä kautta lisätään vaali- ja puoluerahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Vaalilakiin ehdotetaan tehtäväksi muutos, jolla luovutaan puolueiden pakollisesta jäsenäänestyksestä eduskuntavaaleissa. Lisäksi lakiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä tekniluonteisia täsmennyksiä. Kansalaisaloittelakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että eurooppalaista kansalaisaloitetta voisi kannattaa 16 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen.

(2) Perustuslakivaliokunta pitää ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen hyväksymistä jäljempänä selostetulla tavalla muutettuna.

Vaalirahoituslaki

(3) Vaalirahoituslakiin sisältyy useampia niin sanottuja ilmoitusrajoja koskevia säännöksiä. Esimerkiksi vaalirahoituslain 6 §:n 2 momentin mukaan erikseen on ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, aluevaaleissa tai europarlamenttivaaleissa vähintään 1 500 euroa. Nyt käsilä olevassa hallituksen esityksessä kyseinen säännös ehdotetaan siirrettäväksi osin muutettuna uuteen 6 a §:ään. Voimassa olevan säännöksen rajoja ilmoituksen tekemiselle ei hallituksen esityksessä kuitenkaan ehdoteta muutettaviksi.

(4) Voimassa olevat vaalirahoituslain ilmoitusrajat ovat säilyneet muuttumattomina lain säätämisestä vuonna 2009. Kun vaalirahoituslaissa säädetyille ilmoitusrajoille lasketaan vuodesta 2009 vuoden 2024 loppuun arvo Tilastokeskuksen laatiman elinkustannusindeksin pistetaulukon mukaisesti (<https://stat.fi/tilasto/khi#tables>), olisi indeksillä korjattu ilmoitusraja kuntavaaleissa 1 078,38 euroa ja muissa vaaleissa 2 022,0 euroa. Näiden arvojen eroa vaalirahoituslaissa säädettyihin voidaan pitää varsin merkittävänä.

(5) Vaalirahoituslakia koskevan hallituksen esityksen perustelujen mukaan ilmoitusrajojen toimivuutta tulisi jatkuvasti seurata tutkimuksen keinoin, myös rahanarvon muutosten vuoksi (HE 13/2009 vp, s. 24/I). Perustuslakivaliokunta on nykyistä vaalirahoituslakia edeltäneestä laista ehdokkaan vaalirahoituksen ilmoittamisesta tekemässään mietinnössä pitänyt aiheellisena, että lain säännöksiä esimerkiksi yksittäisen tuen ilmoittamisesta tarvittaessa aikanaan täsmennetään lain soveltamisesta saatujen kokemusten perusteella (PeVM 8/2000 vp, s. 1). Erityisesti oli valiokunnan seurattava rahamääräisten raja-arvojen toimivuutta lain tavoitteiden kannalta.

(6) Perustuslakivaliokunta pitää tämän valiokunnan aiemman kannankin valossa perusteltuna tarkistaa ilmoittamisen rajoja elinkustannusten nousua vastaavasti. Ilmoitusrajojen reaalin arvo pysyy muutosten jälkeen samana suhteessa vuonna 2009 säädettyihin rajoihin. Kyseiset ilmoitusrajat on perustuslakivaliokunnan mielestä selkeyden vuoksi syytä pyöristää siten, että kuntavaa-

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp

leissa ilmoitusrajaksi tulisi 1 100 euroa ja muissa vaaleissa 2 000 euroa. Tämän mukaisesti perustuslakivaliokunta ehdottaa, että 1. lakiehdotuksen 6 §:n 2 momenttia sekä 6 a §:n 1 momenttia ja 4 momenttia muutetaan näitä arvoja vastaavasti. Lisäksi valiokunta ehdottaa näitä arvoja vastaavasti muutettavaksi myös voimassa olevan vaalirahoituslain 4 §:n 5 momentissa säädettyjä rajoja.

(7) Vaalirahoituslain 6 §:n 6 momentin mukaan ilmoitusvelvollinen, joka on ollut ehdokkaana samanaikaisesti sekä aluevaaleissa että kuntavaaleissa, tekee yhden ilmoituksen, jossa on tiedot molempien vaalien vaalirahoituksesta. Tällaisessa ilmoituksessa erikseen ilmoitettavan tuen osalta noudatetaan, mitä 2 momentissa säädetään kuntavaaleista. Hallituksen esityksessä säännös siirretään osin muutettuna 6 §:n 3 momentiksi. Tarkastusvaliokunnan esityksestä antamassaan lausunnossa esiin tuoman näkemyksen mukaan yhtenäiset ilmoitusvelvollisuuden alarajat vähentäisivät sekaannuksien mahdollisuutta ja auttaisivat selkeyttämään tilannetta. Perustuslakivaliokunta pitää erityisesti sekaannusten ja muiden ongelmien välttämiseksi perusteltuna muuttaa 1. lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentiksi ehdotettua säännöstä siten, että samanaikaisesti sekä aluevaaleissa että kuntavaaleissa ehdolla oleviin ehdokkaisiin sovelletaan samaa aluevaaleja koskevaa ilmoituksen tekemistä koskevaa ilmoitusrajaa.

Puoluelaki

(8) Myös voimassa olevassa puoluelaisissa säädetään useista ilmoittamista koskevista rajoista. Perustuslakivaliokunta pitää perusteltuna vastaavien ilmoitusrajojen tarkistamista koskevien muutosten tekemistä myös puoluelakiin. Valiokunta ehdottaa tämän mukaisesti muutettaviksi 2. lakiehdotuksen 8 c §:n 1 momenttia, 8 d §:n 1 momenttia ja 9 b §:n 4 momenttia sekä voimassa olevan puoluelain 8 b §:n 5 momenttia sekä 9 b §:n 2 momenttia ja 3 momenttia.

Vaalilaki

(9) Vaalilain 112 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, siten, että jäsenäänestyksen pakollisuus poistetaan. Hallituksen esityksen (s. 24—25) mukaan jatkossakin jäsenäänestyksen on tarkoitus pysyä pääsääntönä, minkä vuoksi 113—118 §:ään jätetään säännökset jäsenäänestyksessä noudatettavasta menettelystä.

(10) Esityksen (s. 25) mukaan muutoksella joustavoitetaan jäsenäänestystä koskevia sääntöjä ja annetaan puolueiden säännöille ehdokkaiden asettamisessa suurempi painoarvo. Oikeusministeriö käy läpi puolueen päätöksenteon kansanvaltaisuuden turvautumisen sääntötarkastuksessaan, kun puoluetta ollaan rekisteröimässä puolurekisteriin tai sääntömuutosta hyväksyessään.

(11) Perustuslakivaliokunta pitää ehdotettua muutosta tarpeellisena ja puolueiden sisäisen järjestäytymisen moninaisuutta tukevana. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että jäsenistön kansanvaltaiset vaikutusmahdollisuudet muutoin turvataan puolueen säännöissä ja korostaa tältä osin oikeusministeriön suorittaman sääntötarkastuksen merkitystä tämän seikan varmistamisessa.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Johtolause. Johtolauseeseen ehdotetaan tehtäväksi 4 §:n muuttamiseen liittyvät muutokset.

4 §. Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset. Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi yleisperusteluista tarkemmin ilmi käyvä muutos.

6 §. Vaalirahoitusilmoituksen pääasiallinen sisältö. Pykälän 2 ja 3 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi yleisperusteluista tarkemmin ilmi käyvät muutokset.

6 a §. Vaalirahoitusilmoituksen erityinen sisältö. Pykälän 1 ja 4 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi yleisperusteluista tarkemmin ilmi käyvät muutokset.

2. Laki puoluelain muuttamisesta

Johtolause. Johtolauseeseen ehdotetaan tehtäväksi 8 b ja 9 b §:n muuttamiseen liittyvät muutokset.

8 b §. Tukea koskevat rajoitukset. Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi yleisperusteluista tarkemmin ilmi käyvä muutos.

8 c §. Ajantasainen ilmoitus tuesta. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi yleisperusteluista tarkemmin ilmi käyvä muutos.

8 d §. Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi yleisperusteluista tarkemmin ilmi käyvä muutos.

9 b §. Ilmoitettavat tiedot vaalikampanjan kuluista ja rahoituksesta. Pykälän 2, 3 ja 4 momenttiin ehdotetaan tehtäväksi yleisperusteluista tarkemmin ilmi käyvät muutokset.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Perustuslakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 190/2024 vp sisältyvät 3. ja 4. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 190/2024 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 4 §:n 5 momentti
ja 6 §,
sellaisina kuin ne ovat, 4 §:n 5 momentti laissa 651/2021 sekä 6 §:n ~~kuin sen~~ ruotsinkielinen sanamuoto ~~on~~ laeissa 684/2010 ja 651/2021 ja suomenkielinen sanamuoto laeissa 1689/2015 ja 651/2021, sekä
lisätään lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

4 § (Uusi)

Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset

Ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön on huolehdittava, että vaalikampanjaan kuuluvasta tai sitä tukemaan tarkoitettusta maksullisesta mainoksesta käy ilmi mainoksen maksaja. Yksityishenkilön nimeä ei saa kuitenkaan julkistaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen maksamansa mainoksen arvo on kuntavaaleissa pienempi kuin 1 100 euroa taikka eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, aluevaaleissa tai europarlamenttivaaleissa pienempi kuin 2 000 euroa.

6 §

Vaalirahoitusilmoituksen pääasiallinen sisältö

Ilmoitukseen merkitään:

- 1) maininta siitä, mitkä vaalit ovat kyseessä;
- 2) ehdokkaan nimi ja arvo, ammatti tai tehtävä, hänet asettaneen puolueen nimi tai maininta siitä, että ehdokas on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas, sekä eduskuntavaaleissa se vaalipiiri, aluevaaleissa se hyvinvointialue ja kuntavaaleissa se kunta, jossa ehdokas oli ehdolla;
- 3) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltyinä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulko-mainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitulaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp

4) vaalirahoitus yhteensä sekä eriteltynä ehdokkaan omiin varoihin, ilmoitusta annettaessa maksamattomina oleviin laskuihin ja muihin ehdokkaan ottamiin lainoihin sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen ryhmiteltynä tukeen yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueelta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta;

5) muut ilmoitusvelvollisen tarpeelliseksi katsomat tiedot vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

Ilmoitusvelvollisen, jonka vaalirahoitus kuntavaaleissa jää alle 1 100 euron, ei kuitenkaan tarvitse antaa 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja tietoja. Hänen tulee kuitenkin antaa kirjallinen vakuutus siitä, että hänen vaalirahoituksensa ei ole ylittänyt tässä momentissa säädettyä rajaa.

Ilmoitusvelvollinen, joka on ollut ehdokkaana samanaikaisesti sekä aluevaaleissa että kuntavaaleissa, tekee yhden ilmoituksen, jossa on tiedot molempien vaalien vaalirahoituksesta. Tällaisessa ilmoituksessa erikseen ilmoitettavan tuen osalta noudatetaan, mitä 6 a §:n 1 momentissa säädetään aluevaaleista.

6 a §

Vaalirahoitusilmoituksen erityinen sisältö

Vaalirahoitusilmoituksessa on erikseen ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on kuntavaaleissa vähintään 1 100 euroa taikka eduskuntavaaleissa, presidentinvaaleissa, aluevaaleissa tai europarlamenttivaaleissa vähintään 2 000 euroa. Jos tämä tuki on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita taikka vastaavalla vastikkeellisella tavalla, erikseen ilmoitettavaksi tueksi luetaan vain sen nettomääräinen arvo. Jos erikseen ilmoitettava yksittäinen tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään edellä mainitun rahamäärän, tuen saajan on ilmoitettava myös tieto välitetyn tuen antajasta.

Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 1 momentissa mainittu rahamäärä.

Erikseen on myös ilmoitettava ehdokkaan tukemiseksi otetut lainat ja niitä koskevat takaukset ja vierasvelkapantit sekä suunnitelma lainojen takaisinmaksusta.

Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä on kuntavaaleissa vähintään 1 100 euroa ja muissa vaaleissa vähintään 2 000 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

Jos 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu vaalirahoitus ylittää vaalikampanjan kulut, myös ylijäävä vaalirahoitus tulee ilmoittaa. Jos ehdokkaalla ei ole tukiryhmää tai muuta mainitun momentin 2 kohdassa tarkoitettua yhteisöä taikka jos tukiryhmä tai yhteisö ei ole oikeushenkilö, ylijäävä rahoitus siirtyy ehdokkaan omiin varoihin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

puoluelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puoluelain (10/1969) 8 §:n 2 momentin 6 kohta, 8 b §:n 5 momentti, 8 c §:n otsikko ja 1 momentti, 9 §:n 1 ja 5 momentti, 9 a §:n 1 momentti, 9 b §:n 2 ja 3 momentti, 9 d §:n 1 ja 2 momentti, 9 e §:n 1 momentti sekä 9 f §, sellaisina kuin ne ovat, 8 §:n 2 momentin 6 kohta laissa 1214/2023, 8 b §:n 5 momentti laissa 1688/2015, 8 c §:n otsikko ja 1 momentti sekä 9 a §:n 1 momentti sekä 9 b §:n 2 ja 3 momentti laissa 683/2010, 9 §:n 1 ja 5 momentti, 9 d §:n 1 ja 2 momentti sekä 9 e §:n 1 momentti laissa 1688/2015 sekä 9 f § laeissa 683/2010 ja 332/2020, sekä
lisätään 8 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 650/2021 ja 1214/2023, uusi 7 ja 8 kohta, lakiin uusi 8 d § sekä 9 b §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 683/2010 ja 650/2021, uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 ja 5 momentti siirtyvät 5 ja 6 momentiksi, seuraavasti:

8 §

Tuki puolueelle ja puolueyhdistykselle

Tueksi puolueelle tai puolueyhdistykselle luetaan sen rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla saamat suoritukset. Tukena ei kuitenkaan pidetä:

- 6) 9 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta eikä muuta vastaavaa lakiin taikka valtion, hyvinvointialueen tai kunnan talousarvioon perustuvaa avustusta tai valtionosuutta;
- 7) puolueelle tai puolueyhdistykselle suoritettavia luottamushenkilömaksuja;
- 8) Euroopan unionin toimielinten sekä vastaavien kansainvälisten järjestöjen myöntämiä ja niiden talousarvioihin perustuvia suorituksia.

8 b § (Uusi)

Tukea koskevat rajoitukset

Puolueen ja puolueyhdistyksen on huolehdittava, että vaalikampanjaan kuuluvasta tai sitä tukemaan tarkoitettua maksullisesta mainoksesta käy ilmi mainoksen maksaja. Yksityishenkilön nimeä ei saa kuitenkaan julkistaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen maksamansa mainoksen arvo on pienempi kuin 2 000 euroa.

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp

8 c §

Ajantasainen ilmoitus tuesta

Puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön saaman tuen määrästä ja sen antajasta ilmoitetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle, jos yksittäisen tuen tai useista samalta tukijalta saaduista suorituksista koostuvan tuen arvo on vähintään 2 000 euroa kalenterivuodessa. Ilmoitusta täydennetään aina, kun ilmoituksen tai sen täydennyksen jälkeen samalta tukijalta saaduista uusista suorituksista koostuvan tuen arvo ylittää edellä mainitun rahamäärän. Tuki ilmoitetaan bruttomääräisenä. Tuki, jota ei ole annettu rahana, arvioidaan ja ilmoitetaan rahamääräisenä.

8 d §

Ajantasainen ilmoitus otetuista lainoista

Puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön ottamista lainoista ilmoitetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle, jos samalta lainanantajalta saadun lainan määrä on vähintään 2 000 euroa kalenterivuodessa. Ilmoituksen yhteydessä on ilmoitettava myös suunnitelma lainojen takaisinmaksusta. Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä vähintään 2 000 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

Puolue huolehtii ilmoituksen tekemisestä. Ilmoitus tehdään sähköisesti viimeistään lainan vastaanottamista seuraavan kalenterikuukauden 15 päivänä.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen tekemisestä.

9 §

Valtionavustus

Valtion talousarvion rajoissa voidaan eduskunnassa edustettuna olevalle puolueelle myöntää avustusta sen säännöissä ja yleisohjelmassa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Avustus on jaettava puolueiden viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa saamien edustajanpaikkojen lukumäärien osoittamassa suhteessa. Puolueen avustuksesta osa voidaan osoittaa avustuksen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön toiminnan tukemiseen.

Muutoin avustuksen myöntämiseen, maksamiseen, käyttöön, osoittamiseen ja siirtämiseen sekä valvontaan sovelletaan tämän lain ohella, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

9 a §

Kirjanpito

Puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen kirjanpitovelvollisuuteen, tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sovelletaan, mitä kirjanpito-laissa ja yhdistyslaissa (503/1989) säädetään. Niiden on lisäksi esitettävä tilinpäätöksen yhteydessä tilitys 9 §:ssä tarkoitetun avustuk-

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp

sen käytöstä sekä ajantasaisiin ilmoituksiin sisältyvät tiedot samoin kuin vaalikampanjan kulut ja rahoitus.

9 b §

Ilmoitettavat tiedot vaalikampanjan kuluista ja rahoituksesta

Erikseen on mainittava jokainen yksittäinen kampanja-aikana saatu tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on vähintään 2 000 euroa. Useat samalta tukijalta kampanja-aikana saadut suoritukset lasketaan yhteen ja ilmoitetaan yhtenä tukena. Tuki ilmoitetaan bruttomääräisenä. Tuki, jota ei ole annettu rahana, arvioidaan ja ilmoitetaan rahamääräisenä. Yksityishenkilön nimeä ei saa ilmoittaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo on pienempi kuin 2 000 euroa.

Jos tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään 2 000 euroa, tuen saajan on ilmoitettava myös tieto välitetyn tuen antajasta.

Erikseen on ilmoitettava puolueen ja avustuspäätöksessä mainitun yhdistyksen vaalikampanjan kulujen kattamiseksi ottamat lainat ja suunnitelma niiden takaisinmaksusta. Jos lainan myöntäjä on muu taho kuin luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu luottolaitos ja lainan määrä on vähintään 2 000 euroa, myös lainan myöntäjä tulee ilmoittaa.

9 d §

Tilinpäätösasiakirjojen toimittaminen

Puolue toimittaa valtionalouden tarkastusvirastolle puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen tilin- tai toiminnantarkastuskertomuksen, toimintakertomuksen, jos sellainen on laadittu, ja tilinpäätöksen sekä 9 a §:n 1 momentissa tarkoitetut tilitykset ja tiedot. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen on tätä varten toimitettava vastaavat asiakirjat ja tiedot asianomaiselle puolueelle. Puolueen asiakirjat ja tiedot toimitetaan kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun puolueen tilinpäätös on vahvistettu. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen asiakirjat ja tiedot toimitetaan yhden kuukauden kuluessa yhdistyksen tilinpäätöksen vahvistamisesta. Asiakirjat on toimitettava myös sellaiselta tilikaudelta, josta yhdistys on ollut merkittynä puolerekisteriin vain osan.

Puolueen lähiyhteisöksi ilmoitettu yhteisö tai säätiö toimittaa valtionalouden tarkastusvirastolle tilintarkastuskertomuksensa, toimintakertomuksensa, jos sellainen on laadittu, tilinpäätöksensä, 9 a §:n 2 momentissa tarkoitetun erittelyn, 9 c §:n 3 momentissa tarkoitetun lausunnon sekä toiminnantarkastuskertomuksen, jos sellainen on laadittu, kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. Yhteisö tai säätiö, jonka rahasto on ilmoitettu lähiyhteisöksi, toimittaa vastaavat asiakirjat kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun yhteisön tai säätiön tilinpäätös on vahvistettu. Asiakirjat on toimitettava myös sellaiselta tilikaudelta, josta yhteisö tai säätiö on ollut lähiyhteisönä vain osan.

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp

9 e §

Valvonta

Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen käyttöä sekä tämän lain tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista puolueen, puolueen lähiyhteisön, avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen ja 9 §:ssä tarkoitetun muun yhteisön tai säätiön (*valvottava*) toiminnassa. Tässä tehtävässään virasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä sekä tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään tästä laista johtuvat velvollisuutensa.

— — — — —

9 f §

Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus

Puoluerahoituksen ilmoitusrekisteriin talletetaan 8 c ja 8 d §:ssä tarkoitettuihin ilmoituksiin, 9 a §:n 2 momentissa ja 9 b §:ssä tarkoitettuihin erittelyihin sekä 9 d §:ssä tarkoitettuihin asiakirjoihin sisältyvät tiedot. Valtiontalouden tarkastusvirasto on puoluerahoituksen ilmoitusrekisterin rekisterinpitäjä. Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, jokaisella on oikeus saada rekisteristä jäljennöksiä sekä tietoja yleisen tietoverkon kautta.

Ajantasaisen ilmoituksen ja ennakoilmoituksen sekä ilmoitusrekisteriin talletettujen muiden tietojen säilyttämisestä sekä niiden saamisesta säädetään muutoin arkistolaissa (831/1994) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

vaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vaalilain (714/1998) 11 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 271/2013,

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp

muutetaan 11 §:n 1 momentti, 16 §:n 3 momentti, 29 §:n 1 momentti, 42 §:n 1 momentti, 53 §:n 1 momentti, 60 §:n 2 momentin johdantokappale, 99 §:n otsikko ja 2 momentti, 112 §, 143 §:n 4 momentti sekä 143 l §:n 3 momentin 2 kohta,
sellaisina kuin niistä ovat 11 §:n 1 momentti laissa 271/2013, 16 §:n 3 momentti laissa 361/2016, 29 §:n 1 momentti laissa 1132/2019, 42 §:n 1 momentti laissa 431/2010, 99 §:n otsikko ja 2 momentti laissa 1404/2009 sekä 143 l §:n 3 momentin 2 kohta laissa 649/2021, sekä
lisätään 99 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1404/2009, uusi 3 momentti sekä 185 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 649/2021, uusi 2 momentti seuraavasti:

11 §

Vaalipiirilautakunta

Aluehallintoviraston on hyvissä ajoin ennen eduskuntavaaleja asetettava jokaiseen 5 §:ssä tarkoitettuun vaalipiiriin vaalipiirilautakunta. Sen toimikausi kestää, kunnes uusi lautakunta on valittu. Lautakunnan asettaa se aluehallintovirasto, jonka alueeseen vaalipiiri tai suurin osa siitä maantieteellisesti kuuluu.

16 §

Vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan työskentely

Vaalilautakunta nimeää vaalipäivän äänestystä varten yhden tai useamman vaaliavustajan. Vaaliavustajasta säädetään 73 §:ssä. Vaalilautakunta voi ottaa avustavaa henkilöstöä äänestyslippujen laskemista ja järjestämistä varten sekä 77 §:ssä tarkoitettua äänioikeusrekisterin ja muiden oikeusministeriön tietojärjestelmien käyttämistä varten. Vaalitoimikunta voi ottaa avustavaa henkilöstöä äänioikeusrekisterin käyttämistä varten.

29 §

Äänioikeusrekisterin käyttö

Äänioikeusrekisteriin merkitään sen mukaan kuin 5 ja 6 luvussa säädetään, milloin ja missä äänioikeutettu on äänestänyt. Merkinnän voi tehdä yleisen ennakkoäänestyspaikan vaalitoimitsija tai vaalitoimikunta taikka vaalilautakunta tai kunnan keskusvaalilautakunta tai keskusvaalilautakunnan pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto. Jos merkintä havaitaan virheelliseksi, sen voi korjata vain kunnan keskusvaalilautakunta tai sen pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto.

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp

42 §

Presidentinvaalin ehdokasluettelot

Helsingin vaalipiirilautakunta laatii 38. päivänä ennen vaalipäivää pidettävässä kokouksessaan presidentinvaalin ehdokasluettelon, johon sovelletaan, mitä ehdokaslistojen yhdistelmästä 41 §:ssä säädetään.

53 §

Asiakirjojen ja vaalileimasimien toimittaminen

Oikeusministeriön on hyvissä ajoin ennen ennakkoäänestyksen alkamista lähetettävä kuntien keskusvaalilautakunnille ennakkoäänestyksessä käytettäviä asiakirjoja. Keskusvaalilautakuntien on toimitettava asiakirjat edelleen yleisten ennakkoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille, kotiaäänestyksen vaalitoimitsijoille sekä vaalitoimikunnille. Näitä asiakirjoja on lähetettävä myös ulko-ministeriölle toimitettaviksi ennakkoäänestyspaikkoina oleville Suomen edustustoille ja suomalaisten laivojen päälliköille.

60 §

Ennakkoäänestyksen päättämistoimet

Silloin kun äänioikeusrekisteri on käytössä ennakkoäänestyspaikassa, vaalitoimitsija tai vaalitoimikunta:

99 §

Asiakirjojen säilyttäminen

Vaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen äänestysliput ja kappale ehdokaslistojen yhdistelmää tai presidentinvaalin ehdokasluetteloa on pantava päällykseen, joka sinetöidään oikeusministeriön määräämällä tavalla. Ne on säilytettävä, kunnes lähinnä seuraavat vastaavat vaalit on toimitettu. Vaalipiirilautakunta luovuttaa edellä tarkoitettut asiakirjat säilytettäväksi aluehallintovirastolle.

Vaalipiirilautakunnan pöytäkirjat liitteineen säilytetään pysyvästi oikeusministeriön määräysten mukaisesti.

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp

112 §

Jäsenäänestys

Ehdokkaiden asettamista varten puolueen on toimitettava vaalipiirissä salainen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuva jäsenäänestys, johon ovat oikeutettuja ottamaan osaa vaalipiirissä asuvat puolueen ja sen perusjärjestöjen henkilöjäsenet.

Jäsenäänestystä ei kuitenkaan järjestetä, jos siihen on nimetty enintään niin monta henkilöä kuin puolueella on oikeus asettaa ehdokkaita vaalipiirissä. Jäsenäänestystä ei tarvitse järjestää myöskään, jos puolue säännöillään muulla tavoin huolehtii siitä, että vaalipiirissä asuvan jäsenistön kansanvaltaiset mahdollisuudet vaikuttaa ehdokkaiden asettamiseen toteutuvat.

143 §

Presidenttiehdokkaan tai presidentiksi valitun pysyvä estyneisyys tai kuolema

Ehdokkaan asettamisesta ja ehdokashakemuksen jättämisestä tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa sovelletaan, mitä 129–134 §:ssä säädetään. Ehdokasta, jonka puolue tai valitsijayhdistys oli aikaisemmin säädetyssä järjestyksessä asettanut, pidetään kuitenkin ilman uutta hakemusta edelleen puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaana, jollei puolue tai valitsijayhdistys ole peruuttanut aikaisempaa hakemustaan tai ehdokkaaksi asetettu 133 tai 134 §:ssä tarkoitettua suostumustaan. Hakemuksen tai suostumuksen peruutus on tehtävä Helsingin vaalipiirilautakunnalle viimeistään 47. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16.

143 l §

Vaalien tuloksen vahvistaminen aluevaaleissa

Aluevaalilautakunnan on tuloksen vahvistamisen jälkeen viipymättä:

2) annettava luettelo valtuutetuiksi valituista ja heidän varajäsenistään aluevaltuustolle ja tiedotettava siitä sillä tavalla kuin hyvinvointialueen ilmoitukset saatetaan tiedoksi;

185 §

Vaaliviranomaisen rikosoikeudellinen vastuu

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös vaalipiirilautakunnan, aluevaalilautakunnan ja kunnan keskusvaalilautakunnan ottamaan henkilöstöön.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansalaisaloitelain (12/2012) 10 §, sellaisena kuin se on laissa 1276/2019,
seuraavasti:

10 §

Eurooppalainen kansalaisaloite

Eurooppalaisen kansalaisaloitteen tuenilmauksen voi allekirjoittaa 16 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen.

Eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/788 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Liikenne- ja viestintävirasto.

Edellä 2 momentissa mainitun asetuksen 20 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa on Digi- ja väestötietovirasto. Digi- ja väestötietovirasto toimii toimialallaan mainitun asetuksen 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuna yhteyspisteenä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp

Helsingissä 23.5.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Onni Rostila ps
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Maaret Castrén kok (osittain)
varajäsen Ville Valkonen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johannes Heikkonen

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp
Vastalause

Vastalause

Perustelut

Hallituksen esityksen 3. lakiehdotukseen sisältyvä vaalilain 112 §:n mukaisen jäsenäänestyksen pakollisuuden poistaminen laista heikentäisi perustuslain takaaman kansanvaltaisuuden toteutumista. Esitys on heikosti perusteltu ja täysin tarpeeton. Esitän, että tällaista muutosta ei tehdä, vaan kyseinen muutos poistetaan esityksestä ja vaalilain 112 § pidetään nykyisellään.

Lisäksi vastustan perustuslakivaliokunnan mietinnössään 1. ja 2. lakiehdotukseen lisäämää muutosta, jolla vaalirahoituslaissa säädettyjä vaalirahoituksen ilmoitusrajoja sekä puoluelaissa säädettyjä puolueen saaman tuen ilmoitusrajoja nostettaisiin elinkustannusindeksin muutosta vastaavasti. Vaalirahoituksen avoimuutta tulisi parantaa nykyisestä, ei heikentää. Esitän, että tällaisia muutoksia ei tehdä vaan lakiehdotukset hyväksytään näiltä osin hallituksen esityksen mukaisessa muodossa.

Muilta osin yhdyin valiokunnan mietintöön.

Vaalirahalain ja puoluelain ilmoitusrajojen nosto

Perustuslakivaliokunta ehdottaa mietinnössään 1. lakiehdotuksen muuttamista siten, että vaalirahoituksen ilmoitusrajoja nostettaisiin elinkustannusindeksin muutosta vastaavasti. Lisäksi perustuslakivaliokunta ehdottaa vastaavasti 2. lakiehdotuksen muuttamista siten, että puolueen saaman tuen tai puolueen ottaman lainan ilmoitusrajoja nostetaan.

Vaalirahoituslain (273/2009) tarkoituksena on muun muassa lisätä vaalirahoituksen avoimuutta ja tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista. Kuten oikeusministeriö on valiokunnalle antamassaan selvityksessä katsonut, lain tarkoitus huomioiden rajojen nostamista ei voida pitää lain hengen eikä vaalirahoituslainsäädännön aikaisemman kehityksen mukaisena, vaan muutoksen myötä mentäisiin asiassa taaksepäin.

Muutos olisi myös täysin vastakkainen toimenpide siihen nähden, mitä valvova viranomainen on esittänyt lainsäädännön muutostarpeena. Valtiontalouden tarkastusvirasto on esittänyt kertomuksissaan eduskunnalle vaalirahoituksen valvonnasta (eduskuntavaalit 2023, eurovaalit 2024, presidentin vaali 2024) sekä puoluerahoituksen valvonnasta (2023 ja 2024), että erikseen ilmoitettavan tuen alarajaa tulisi laskea tai poistaa se kokonaan oikeushenkilöiltä. Valvontakäytännön perusteella alarajan laskeminen kuitenkin toisi paljon lisää avoimuutta sekä poliittisen rahoituksen lähteisiin että siinä esiintyviin sääntöjenvastaisuuksiin.

Tarkastusvirasto on esittänyt huolensa siitä, että pitkälti vapaaehtoisuuteen perustuva järjestelmä ei ole kannustanut riittävästi avoimuuteen, ja lain alkuperäisiä tavoitteita ei ole saavutettu. Edellisissä eduskuntavaaleissa vuonna 2023 ulkopuolisesta tuesta 57 prosenttia vastaanotettiin ilmoitusrajan alle jäävinä summina. Tarkastusviraston mukaan ilmoitusvelvolliset pitävät kiinni oikeudesta olla julkaisematta alle 1 500 euron suuristen tukien antajia, vaikka laki mahdollistaisikin suuremman läpinäkyvyyden.

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp
Vastalause

Oikeusministeriö ei ole nähnyt perusteita rajojen nostamiselle. Lisäksi oikeusministeriö on painottanut, että lainsäädännöllisille muutoksille tulisi joka tapauksessa varata riittävä aika huolelliseen lainvalmisteluun, kattavaan vaikutusten arviointiin ja kuulemisprosessiin.

Yhdyn asiassa oikeusministeriön esittämiin näkemyksiin ja vastustan valiokunnan 1. ja 2. lakiehdotukseen esittämiä muutoksia.

Jäsenäänestys ehdokasasettelussa

Esityksessä ehdotetaan vaalilain 112 §:n muuttamista siten, että puolueiden ehdokasasetteluun eduskuntavaaleissa liittyvä pakollinen jäsenäänestys poistettaisiin.

Perustuslain 2 §:n mukaan valtiolta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Kansanvaltaan sisältyy pykälän mukaan yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Perustuslain 25 §:n mukaan oikeus asettaa ehdokkaita eduskuntavaaleissa on rekisteröidyillä puolueilla ja laissa säädetyllä määrällä äänioikeutettuja. Puoluelain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan rekisteröidyn puolueen sääntöjen on turvattava kansanvaltaisten periaatteiden noudattaminen yhdistyksen päätöksenteossa ja toiminnassa. Poliittisen puolueen toiminnan keskeinen tarkoitus on asettaa ehdokkaita eduskuntavaaleissa.

Eduskuntavaalien ehdokasasetteluun liittyvästä pakollisesta jäsenäänestyksestä säädetään vaalilain (2.10.1998/714) 112 §:ssä, jonka mukaan "puolueen on toimitettava vaalipiirissä salainen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuva jäsenäänestys". Äänioikeus tässä jäsenäänestyksessä on "vaalipiirissä asuvilla puolueen ja sen perusjärjestöjen henkilöjäsenillä".

Jäsenäänestys on kiistatta kansanvaltainen päätöksentekomuoto. Sellaisenaan se osaltaan toteuttaa perustuslain 2 §:ssä tarkoitettua kansanvaltaisuutta.

Nykyistä vaalilain 112 §:ä vastaava säännös jäsenäänestyksestä lisättiin lainsäädäntöön vuonna 1975 kansanedustajain vaaleista annettuun lakiin tehdyllä muutoksella (319/1975). Asiasta säädettiin, jotta puolueen keskusjohdon sijasta puolueen jäsenet vaalipiirissä saisivat päättää eduskuntavaalien ehdokasasettelusta. Muutoksella haluttiin turvata se, että eduskuntavaalien ehdokasasettelussa noudatettaisiin edellä mainittua puoluelain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan periaatetta, jonka mukaan rekisteröidyn puolueen sääntöjen on turvattava kansanvaltaisten periaatteiden noudattaminen yhdistyksen päätöksenteossa ja toiminnassa.

Jäsenäänestystä koskeva sääntely on ollut voimassa 50 vuotta. Sääntelyn muuttamista perustellaan hallituksen esityksessä lähinnä jäsenäänestystä koskevien sääntöjen joustavoittamisella ja suuremman painoarvon antamisella puolueiden säännöille ehdokkaiden asettamisessa. Perustelut eivät selvästikään pohjaa kansanvaltaisuusperiaatteen toteuttamiseen vaan ehkä muihin seikoihin puolueiden käytännön toiminnan organisoimisessa. Esityksessä tai valiokunnan saamassa selvityksessä ei ole tuotu esiin mitään ongelmia nykysääntelyssä.

Esityksen mukaan jäsenäänestystä ei tarvitsisi järjestää, jos puolue säännöillään muulla tavoin huolehtii siitä, että vaalipiirissä asuvan jäsenistön kansanvaltaiset mahdollisuudet vaikuttaa eh-

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp
Vastalause

dokkaiden asettamiseen toteutuvat. Säännöksen toteutumista pyritäisiin varmistamaan siten, että oikeusministeriö kävisi läpi puolueen päätöksenteon kansanvaltaisuuden turvaamisen sääntötar-
kastuksessaan puolueen sääntöjä rekisteröitäessä tai niitä muutettaessa.

Puoluelain 2 §:ssä edellytetään nykyisinkin, että puolueen säännöt, jotka oikeusministeriö tarkis-
taa, turvaavat kansanvaltaisten periaatteiden noudattamisen yhdistyksen päätöksenteossa ja toi-
minnassa. Käytännössä säännöstä kansanvaltaisuudesta on tässä yhteydessä pidetty lähinnä oh-
jelmallisena. Oikeusministeriössä on kiinnitetty siihen lisääntyvää huomiota lähinnä viime aikoi-
na. Kysymys sääntöjen kansanvaltaisuudesta on noussut esiin Sinimusta Liike ry:n rekisteröin-
tiin liittyen. Korkein hallinto-oikeus purki oikeusministeriön omasta hakemuksesta puolueen re-
kisteröintiä koskeneen päätöksen, koska se perustui erehdykseen ja yleinen etu vaati päätöksen
purkamista, eikä yhdistyksen sääntöjen voitu katsoa turvaavan kansanvaltaisten periaatteiden
noudattamista yhdistyksen päätöksenteossa ja toiminnassa. (KHO:2024:63)

Hallituksen esityksen perustelut tai valiokunnan kuulemisissa saatu selvitys eivät juurikaan anna
osviittaa siitä, millaisia kirjauksia sääntöihin konkreettisesti edellytettäisiin tai millä tavoin oi-
keusministeriö käytännössä arvioisi ehdokasasettelua koskevien sääntömääräysten riittävyyttä
kansanvaltaisuuden turvaamisen näkökulmasta.

Käytännössä eduskuntavaaliehdokkaiden asettaminen on suomalaiseen vaalijärjestelmään liitty-
vistä syistä ollut historiallisesti lähes kokonaan puolueiden hallussa, kun tarkastelun lähtökoh-
daksi otetaan läpi päässeet ehdokkaat. Vuoden 1987 eduskuntavaalien jälkeen läpi ei ole päässyt
ainoatakaan ehdokasta rekisteröityjen puolueiden listojen ulkopuolelta. Tämä tosiasia korostaa
kansanvaltaisten periaatteiden noudattamisen tärkeyttä puolueiden ehdokasasettelussa. Lisäksi
on myös yhdenvertaisten osallistumisoikeuksien kannalta perusteltua, että kansanvaltaisten peri-
aatteiden toteutumisesta säädetään laissa eikä eri tavoin eri puolueiden säännöissä.

Myös yhdistyslaki vaatii rekisteröidyltä yhdistykseltä ja siis myös puolueelta tiettyä kansanval-
taisuutta, tai pikemminkin jäsenvaltaisuutta, mitä ilmentää muun muassa jäsenten yhdenvertai-
suuden periaate ja se, että lähtökohtaisesti kaikilla jäsenillä tulee olla yhdistyksessä äänioikeus.

Ehdokasasettelussa päätösvaltaa on nykytilanteessa kolmella eri tasolla: keskusorganisaatiolla,
piirijärjestöllä ja perusjärjestöllä. Kansanvaltainen menettely edellyttää, että ehdokasasettelusta
vastaavat vaalipiirissä asuvat puolueen ja sen perusjärjestöjen jäsenet. Vaalilain tarkoituksena ei
ole ollut antaa määräysvaltaa eri vaalipiirien ehdokkaista puolueen keskusorganisaatiolle. Jäse-
näänestys eduskuntavaalien ehdokasasettelussa on tehokkaasti varmistanut päätösvallan hajau-
tuksen jäsenille. Jos pakollisuus poistetaan, on todennäköistä, että valta eduskuntavaalien ehdo-
kasasettelussa keskittyy puolueissa huomattavasti nykyistä voimakkaammin.

Katson, että vaalilain jäsenäänestystä koskevaa sääntelyä ei ole perusteltua muuttaa hallituksen
esityksessä ja valiokunnan mietinnössä esitetyllä tavalla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp
Vastalause

että 1., 2. ja 4. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 3. lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena, mutta 112 § poistetaan.

Helsingissä 23.5.2025

Johannes Yrttiaho vas